

صداقت دانشگاهی:

چگونگی ارجاع دهی، اجتناب از سرقت علمی و
دستیابی به موفقیت علمی واقعی در دانشگاه

پروفسور چارلز لیسون
ترجمه پیمان اسحاقی

پژوهشگاه مطالعات فرهنگی و اجتماعی
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

فهرست

- ۷ دیباچه پژوهشکده
- ۹ مقدمه مترجم
- ۱۳ فصل اول: سه اصل صداقت آکادمیک
- ۱۷ فصل دوم: صداقت دانشگاهی از اولین روز درس تا امتحان پایان ترم
- ۷۹ فصل سوم: خوب نمره گرفتن
- ۱۰۱ فصل چهارم: سرقت علمی و صداقت دانشگاهی
- ۱۲۵ قسمت پنجم: پرسش و پاسخ‌هایی درباره ارجاع‌دهی در آثار آکادمیک

دیباچه پژوهشکده

دانشگاه امروزی در اثر چرخش‌های فرهنگی، اجتماعی و فناوری در عصر حاضر دستخوش تغییراتی شده، و این تغییرات موجب ظهور مفاهیم تازه‌ای در مطالعات آموزش عالی، علم و فناوری گردیده است. در این بستر جهانی، در سال‌های اخیر مطالعات فرهنگی و اجتماعی آموزش عالی، علم و فناوری نه تنها مورد توجه واقع شده بلکه در نظام شناخت و آینده‌نگری آموزش عالی اهمیت محوری پیدا کرده است. فهم چالش‌های پیش‌روی آموزش عالی و انتظارات از آن با تکیه بر مولفه‌های درونی و بیرونی نظام علم، وضعیت فعلی و آینده‌نگری تعاملات میان دانشگاه و محیط پیرامون به مدد مطالعات فرهنگی و اجتماعی ممکن می‌نماید و از این طریق می‌توان راهبردهای تعادل‌بخش میان کارویژه‌های دانشگاه با نیازهای اجتماعی و بازار کار ارائه داد. براین اساس مطالعات آموزش عالی و علم برای شناخت وضعیت موجود، ارزیابی تعاملات آن با جامعه و فرهنگ و ایفای نقش موثرتر آموزش عالی در ترسیم آینده کشور نیازمند بهره‌گیری از ظرفیت علوم اجتماعی و علوم انسانی و کاربست راهبردهای آن

در عرصه سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری است. برای دستیابی به این اهداف، پژوهش‌شکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از سال ۱۳۸۲ با هدف پژوهش در زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی آموزش عالی و توسعه علمی، ایفای نقش نهاد واسط میان دانشگاه و جامعه و به‌عنوان نهاد مولد اندیشه و اتاق فکر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در حوزه‌های مورد اشاره تاسیس شده و در پی انجام پژوهش‌ها و مطالعاتی در محورهای زیر است:

۱. پژوهش در زمینه مطالعات فرهنگی و اجتماعی آموزش عالی، توسعه علمی و فناوری ۲. مطالعه در حوزه سیاست‌گذاری فرهنگی و اجتماعی آموزش عالی ۳. توسعه کانون‌های تفکر در حوزه مطالعات فرهنگی و اجتماعی آموزش عالی و توسعه علمی ۴. آینده‌نگری دانشگاه‌ها و شناخت نیازهای جدید آموزش عالی در زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی ۵. شناخت و بسط مطالعات میان‌رشته‌ای و روش‌های گسترش آن.

با توجه به اهداف فوق، پژوهش‌شکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی در کنار برنامه‌ها و فعالیت‌های پژوهشی، اقدام به تالیف و ترجمه آثار علمی در زمینه‌های فوق برای توسعه و رشد این حوزه مطالعاتی و همچنین تامین منابع فکری و علمی لازم برای سیاست‌گذاری فرهنگی و اجتماعی در آموزش عالی نموده است. امیدواریم کتاب‌های منتشر شده توسط این پژوهش‌شکده، به بهترین شکل در دسترس استادان، مدیران، کارشناسان، و علاقه‌مندان مطالعات فرهنگی و اجتماعی آموزش عالی قرار گیرد و در ارتقای کیفی کارویژه‌های آموزش عالی و علم در جامعه ایران به سهم خود نقشی فعال داشته باشد.

مقدمه مترجم

پیامبر اکرم - که درود و رضوان خداوند بر او باد - فرمود: «کسانی که در سخن گفتن راستگوتر و در ادای امانت مواظبتر و در عهد و پیمان باوفاتر و در اخلاق نیکوتر و با مردم صمیمیتر هستند، در قیامت به من از همه نزدیکتراند».

مولا علی - که سلام خداوند بر او باد - فرمود: «هرگاه خداوند بنده‌ای را دوست بدارد، راستی را به او الهام می‌کند». نیز فرمود: «راستگویی و امانت‌داری پیشه کن که این دو، شیوه نیکان و خوبان است»^۱.

وقتی برای ثبت‌نام دوره دکترا، وارد بخش «دانشجویان بین‌المللی» در دانشگاه شیکاگو شدم، اولین چیزی که نظرم را جلب کرد، میزی پر از هدایا برای دانشجویان جدیدالورود بود.

۱. این احادیث از وبسایت کتابخانه احادیث شیعه، به آدرس <http://www.hadithlib.com> اخذ شده است.

بعد از ثبت نام وقتی خواستم تعدادی از آن هدایا را بردارم، در میان نقشه دانشگاه و شهر و کلاسورها و لوازم التحریر، کتابی هم توجهم را به خود جلب کرد: کتابی نوشته یکی از اساتید برجسته دانشگاه در موضوع «صداقت دانشگاهی». کتاب را برداشتم و خواندم. در هفته‌های بعد در خلال درس‌ها نیز به تدریج متوجه شدم که این موضوع برای اساتید و دانشجویان بسیار مهم و سرنوشت‌ساز است؛ گاه که سخن از «سرقت علمی» و یا عدم رعایت «صداقت» در پژوهشی می‌رفت و یا نمونه‌ای از این موارد ذکر می‌شد، سکوتی مرگبار همه جا را فرا می‌گرفت و همه سعی می‌کردند، از ابعاد این فاجعه بیشتر اطلاع کسب کنند و مراقب باشند تا خود دچار چنین سرنوشتی نشوند. به این ترتیب، عملاً متوجه شدم یکی از دلایل پیشرفت و موفقیت سیستم‌های دانشگاهی، توجه خطیر به این مهم است؛ موضوعی که مؤلف کتاب مذکور، با زبانی ساده و دقیق، آن را برای دانشجویان توضیح داده است. لذا تصمیم گرفتم به عنوان کمکی به عرصه دانشگاهی کشور عزیزمان، «دامنی پر کنم هدیه اصحاب را» و بخشی از این کتاب را به زبان فارسی ترجمه کنم.

کتاب *صداقت دانشگاهی: چگونگی ارجاع دهی، اجتناب از سرقت علمی و دستیابی به موفقیت علمی واقعی در دانشگاه*، نوشته پروفیسور چارلز لپسون، اثری است که اولین بار در سال ۱۳۸۳ (۲۰۰۴م) توسط انتشارات دانشگاه شیکاگو منتشر شد و سپس ویرایش دوم آن چهار سال بعد، به بازار آمد. مؤلف، استاد علوم سیاسی در این دانشگاه و سال‌ها مدیر کالج (بخش مخصوص به دانشجویان کارشناسی) بوده و این کتاب محبوب

در میان دانشجویان - که تاکنون بیش از هشتاد هزار نسخه از آن به فروش رفته- را بعد از سال‌ها تجربه تعامل با آنها و نیز اساتید به رشته تحریر درآورده است. او در این کتاب، علاوه بر آشناکردن دانشجویان با اصول رفتار صادقانه در دانشگاه، عملاً مهارت‌های پایه در آموزش و پژوهش را نیز به دانشجویان منتقل می‌کند.

کتاب حاضر در دو بخش سامان یافته است. در بخش اول که «صداقت دانشگاهی» نام دارد، مؤلف در چهار بخش با عنوان‌های سه اصل صداقت دانشگاهی، صداقت دانشگاهی از اولین روز درس تا امتحان پایان ترم، خوب یادداشت برداشتن و سرقت علمی و صداقت دانشگاهی، نکاتی را به دانشجویان گوشزد نموده است. در بخش دوم، به‌عنوان «ارجاع‌دهی: راهنمایی سریع» به تفصیل درباره نظام‌های گوناگون ارجاع‌دهی علوم طبیعی، صوری و انسانی سخن گفته است. در این کتاب، تنها بخش اول این کتاب به فارسی ترجمه شده است.

نکته قابل ملاحظه آنکه رسایی و تاثیرگذاری این کتاب در شیوه نگارش و مثال‌هایی است که پروفیسور لیسون برای انتقال منظور خود اختیار کرده است. به این ترتیب او مثال‌هایی از فرهنگ عامه و نیز مسائل تاریخی کشور آمریکا - که برای عموم کسانی که از دبیرستان به دوره کارشناسی وارد شده‌اند- آشناست را به خدمت می‌گیرد تا اصول رفتار صادقانه را به دانشجویان بیاموزد. چنین است که برای تحقق این هدف در ترجمه فارسی، تصمیم گرفتم اسامی، وقایع و اشارت‌های تاریخی را با نمونه‌هایی متعلق به فرهنگ ایرانی جایگزین کنم

تا هدف از نگارش کتاب به زبان اصلی، در ترجمه فارسی نیز به صورت کامل محقق شود. در موارد محدودی نیز مسئله‌ای که هرگز مصداقی در فرهنگ دانشگاهی ما نداشته، حذف گردیده است.

در پایان لازم است از برادر بزرگوار، آقای دکتر جبار رحمانی، معاون محترم پژوهشی پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی که به گرمی پیشنهاد من برای ترجمه کتاب به زبان فارسی را پذیرفت و نیز از این پژوهشکده که از انجام این ترجمه حمایت کرد، تشکر کنم.

پیمان اسحاقی

دانشجوی دکترای مردم‌شناسی و جامعه‌شناسی دین

دانشگاه شیکاگو، آمریکا

فصل اول

سه اصل صداقت آکادمیک

صداقت آکادمیک سه اصل ساده اما قدرتمند دارد:

- وقتی ادعا می‌کنید کاری را خودتان انجام داده‌اید، حقیقتاً خودتان آن را انجام داده باشید.
 - وقتی از کار دیگران استفاده می‌کنید، به آن ارجاع دهید.
 - وقتی از عبارات دیگران استفاده می‌کنید، آن را به صورت دقیق و واضحی نقل قول نمایید و همچنین به آن ارجاع دهید.
 - وقتی مواد پژوهش خود را تحویل می‌دهید، آنها را به صورت درست و عادلانه‌ای ارائه نمایید. این امر همچنین زمانی که پژوهش شما شامل اطلاعات، اسناد و یا نوشته‌های دیگر دانشمندان می‌شود نیز صادق است.
- اینها اصول پایه‌ای هستند که به سادگی می‌توان به یاد داشت و از آنها پیروی کرد. این اصول در کلاس‌ها،

آزمایشگاه‌ها، مقالات و امتحان‌های شما نیز صادق است و هر چیز از مقاله‌های زبان تا تجربیات درس شیمی و، از کدهای رایانه‌ای تا طراحی‌های درس معماری را شامل می‌شود. اینها نه تنها نسبت به دانشجویان بلکه نسبت به اساتید نیز صادق هستند. اینها اصولی برای صداقت آکادمیک در تمام دانشگاه است.

البته هر دانشگاه قواعد رفتاری مختص خود و هر کلاسی، قوانین خود برای تکالیف مخصوصش را داراست. در فصل بعدی درباره این قواعد به تفصیل سخن خواهم گفت و نشان خواهم داد که چگونه می‌باید آنها را در مقالات، آزمایشگاه‌ها، گروه‌های مطالعاتی و نیز امتحانات رعایت کرد.

من همچنین درباره چگونگی استفاده صحیح از اینترنت در تکالیف درسی و نیز چگونگی ارجاع به صفحات اینترنتی، مقالات آنلاین، وبلاگ‌ها، کتاب‌ها، مقالات، اشعار و نیز فیلم‌ها سخن خواهم گفت. شما با استفاده از این کتاب مختصر از سرقت علمی جلوگیری می‌کنید و از پس تقریباً هر ارجاعی از رشته مردم‌شناسی گرفته تا اختر فیزیک بر خواهید آمد.

در علوم طبیعی^۱ و صوری^۲، منظور از رعایت صداقت دانشگاهی در گروه‌های مطالعاتی و آزمایشگاه‌ها چیست؟ این امر می‌تواند گیج‌کننده باشد؛ زیرا شما گاهی از اوقات با دیگر

۱. منظور از علوم طبیعی دانش‌هایی همانند علوم زیستی و علوم فیزیکی هستند.

۲. منظور از علوم صوری، دانش‌هایی همانند منطق، ریاضی، برخی زمینه‌های زبان‌شناسی و علوم رایانه‌ای هستند. در این کتاب، دانش‌های طبیعی و صوری، به عموم دانش‌های بشری غیر از علوم انسانی نظر دارد.